

Göç Kentsel Gelişim ve Kentsel Yaşanabilirlik

Suriye kaynaklı sığınmacı nüfusun ülkemize kabul edilmesi, ağırlıklı olarak kentsel mekana bağlı, üç farklı hareketliliğin izlenmesi gerekmektedir.

Birinci hareketlilik, ülkemizin son yıllarda ivme kazanan kentsel nüfus ve mekan artış sürecine Suriyeli sığınmacıların eklenmesiyle ortaya çıkmaktadır. Suriyeli sığınmacıların ülkemize geldikleri andan itibaren hızla kentsel mekanlarda yaşamaya başladıkları, kırsal alanlara göre kentsel alanları daha fazla tercih ettikleri görülebilmektedir.

İkinci hareketlilik, Suriye sorununda askeri çabaların sonuç vermesine başat olarak ortaya çıkan, belirli operasyonlardan kaçarak sınır bölgelerine ulaşan, burada kalan ve Türkiye'ye giriş yapmayan nüfus kümeleridir. Bu gruplar kısmen asayişin sağlanabildiği Suriye'nin köy, kasaba ve küçük kentlerinde yine sığınmacı koşullarında yaşamaktadırlar. Bu nüfus gruplarının Türkiye'ye giriş yapmaması ve bu suretle TÜRKİYE'deki mevcut Suriyeli sığınmacı sayısının daha fazla artmaması amacı söz konusudur.

Üçüncü hareketlilik ise Türkiye'ye giriş yapan ve belirli bir süre kalan sığınmacıların, ülkelerine geri dönmeleri veya üçüncü bir ülkeye gitmeleri ya da gitme girişiminde bulunmalarıdır.

Üç hareketlilik durumu da Türkiye'nin yanısıra dünyayı da etkileyebilecek düzeyde; politik, ekonomik, sosyal ve kültürel unsurlar taşımaktadır.

Ekonomik entegrasyon, sosyal uyum, hukuki statüler, kamusal politikalar, politik değişimlerle ilgili ortaya çıkarılması gereken çalışmalar ve projeksiyonlar, üç hareketlilik durumunun izlenmesinden elde edilecek verilerle desteklenmek zorundadır.

Politika yapıcılar başta olmak üzere tüm aktörler açısından bu hareketlilik alanlarının izlenmesiyle elde edilebilecek veriler önem taşımaktadır. Zira üç hareketlilik sürecinin ortak mekanı kent durumundadır.

Ülkemizde kentlerin göçe bağlı değişimi, kentleşmenin de temel karakteristiğidir. Kentlerin tarihsel , gelişiminde göçün toplumsal dönüşümün neredeyse temel etken olduğu ağırlıklı olarak ileri sürülmüştür. Kemal Karpat tarafından, Osmanlı kentlerine yönelik; kentlerin göçle sosyal, kültürel ve etnolojik kimliklerinin hızlı ve yoğun değişim geçirebileceği tespitleri, Başta Ruşen Keleş olmak üzere, günümüz kentbilim uzmanları tarafından bu defa Cumhuriyet dönemi için de yapılmıştır.

1980 sonrası ekonomik liberalizmin merkeze alındığı dönemde de kentlerin değişiminde göç temel belirleyici olmuştur. Göçün, kentleri değiştiren, yönlendiren etkileri daha kısa zaman periyotlarında daha yoğun değişim ortaya çıkarmak suretiyle ivme kazanmıştır. Gecekondu mahalleleriyle başlayan süreç günümüzde birçok kent periferisinde, 10 yıl gibi kısa sürelerde küçük kentleri ortaya çıkaran, kente ekleyen bir karakter kazanmıştır.

Kentlerin değişiminin getirdiği sonuçlardan biri de ülke politikalarının oluşum ve uygulamalarındaki ağırlıklarının artmasıdır. Özellikle son 30 yıllık periyotta nüfusun

2/3 ünün kentlerde yaşamaya başlaması, genel politikaları da kent politikalarına dönüşmeye zorlamaktadır.

Dolayısıyla kentlerin artan yönetsel ağırlığı, kentin ana değişim dinamiğine dönüşen göçün izlenmesini gerektirmektedir. Bu noktada, Suriye kaynaklı göç hareketlerinin kentlerle olan ilişkisinde iki durum söz konusudur;

Birincisi 2012'de başlayan kitlesel giriş görünümündeki ani göç dalgaları aslında henüz göçle yoğun değişime uğramış, göçmenleşmiş kentlere yönelmiştir. Sosyal ve kültürel açıdan bakıldığında Suriyeli sığınmacıları kentlerde karşılayan yerli nüfusun çoğunluğu da birinci ya da ikinci kuşak göçmen nüfustur. Bu göçmenleşme iç göç kaynaklı ve dolayısıyla farklı dinamikler barındırır da Suriyeli sığınmacıların göreceli olarak başka ülkelerde karşılaşıldığı şekilde, gayri insani muamele ile karşılaşmamasında bu durumun etkisinin olduğu ileri sürülebilir.

İkinci durum ise aslında kendi ülkelerinde kırsal alanlarda, kent uzak periferilerinde yaşayan Suriyeli sığınmacıların, ülkemizde iç göçle halen değişim geçiren kentlere yönelmeleridir. Dolayısıyla Suriye kaynaklı göç hareketi politik nedenleri yanında, sosyo-ekonomik değişim ve kentsel yaşam koşullarına erişim fırsatı sunan bir ülkeye kabul edilme özelliği taşımaktadır.

Hipotetik - denence verilerinin yeterli olmadığı bu değişimin izlenebilmesi için saha araştırmalarının artması gerekmektedir. Özellikle kentsel yaşanabilirlik düzeylerinin gerek Türkiye ve Gerekse Suriye alanlarında betimlenme durumu ve Suriyeli sığınmacıların geri dönüş kararlarında politik ve asayiş düzeyi kadar etkili olup olmayacağını belirlemek için; kentsel yaşanabilirliğe erişim düzeyi önem taşımaktadır.

Sınırın her iki yakasında kentsel yaşanabilirlik algısı ve bununla ilişkilendirilebilecek, geri dönüş ya da Türkiye'de kalma kararlarının hangi oranda olduğunun bilinir hale gelmesi, bir taraftan Suriye'de yeniden inşa ve iskan çalışmalarında, diğer taraftan Türkiye'de kalma kararı verebilecek Suriyeli sığınmacılara yönelik oluşturulması gereken entegrasyon ve uyum politikalarının oluşturulmasına yardımcı olacaktır.

Kentsel yaşanabilirlik algısının belirlenmesi bir başka açıdan da fayda sağlayacaktır: Türkiye ve Suriye arasında, Suriye krizi ile birlikte, birbirinin hinterlandı durumuna gelen yeni bir sosyo-coğrafya oluşmuştur. Sayıları 5 Milyona yaklaşan sığınmacılar yanında yoğun olarak yerleştikleri kentlerde sığınmacılarla temas eden nüfus ortaya çıkmıştır. İki nüfus kümesi arasındaki etkileşim, ileride Türkiye'de bulunan kentlerin ve Suriye'de geri dönüş ile ortaya çıkacak Suriye kentlerinin yönelimini ve profilini etkileyecektir